

kialakulásának kérdéséről, az eolikus eredetű lösz jellegzetességéről, ill. a tokaji löszök koráról. A résztvevőkre nagy hatást gyakoroltak azok a gondolatok, amelyeket a tokaji löszök pusztulásáról, az Intézetnek közel egy évtized óta mérésiken alapuló kutatásairól elmondottunk. Mindezeket a fináncdombi és részben a tarcali téglagyár feltárásánál igazoltuk is. Mindkét helyen a történeti időben, az emberi tevékenység következtében előállott lepusztulásról számszerű értékekkel szolgáltunk. Bemutattuk azt is, hogy szemesevizsgálat alapján hogyan tudtuk az eolikus és áttelepített löszöket egymástól elválasztani. A tokaji Fináncdombról különben nagyszerű kilátás nyílt a Bodrog—Tisza egyesülésénél, a Nyírség, Bodrogház és a Tokaji-hegység találkozásánál fekvő településre. Meltattuk a földrajzi helyzeténél fogva a táj életében betöltött szerepét és a történeti borvidék gazdasági jelentőségét.

Tokajból Szegibe vezetett útnk, ahol a Bodrog-parton többszáz m-es feltárásban a pleisztocénban a hegylábi részekben végbement felszínfejlődési folyamatokat, a fagynak a lejtőre gyakorolt hatását, fosszilis denudációs és akkumulációs formákat figyeltünk meg. A feltárás hazánkban szinte egyedülálló a pleisztocén hegylábfelszín kialakulásában résztvevő folyamatok tanulmányozására. A szimpózium tagjai között élénk vita alakult ki az agyag-ásványtani vizsgálatok szerepéről az üledékek korának meghatározásában.

Az ötödik napot Miskolc megtekintésével kezdtük, majd az Ávas oldalából hazánk nehéziparának egyik fellegráráról, a diósgyőri

kohászati kombinátról kaptunk áttekintő képet. Szó esett a gyárnak a településre gyakorolt hatásáról (környezetvédelem), a gyár és a város második világháború utáni fejlődéséről. Lillafüredet elhagyva a Bükk-fennsíkra mentünk fel, ahol a Tarkón előadást tartottunk a Bükk harmadkori felszíneinek, a lépcsős tönk kialakulásának kérdéséről. A fosszilis tönkként felső kréta—középső eocén korúnak értelmezett Magas- és Középső-Bükkre tett megállapításainkkal egyetértettek, csupán akörül folyt vita, hogy az így kialakult tönköt felszínként értelmezhetjük-e.

Délután az Alsó-Bükkre, a Bükk hegylábfelszínére tettünk kirándulást. Megtekintettük a Kavicsos-hegy klasszikus feltárását, ahol több 10 m-es vastagságban van feltárva a Bükk egyik fedőképződménye az alsó-miocén kavics. Itt szó volt a kavics eredetéről, a Bükk felszíneinek fosszilizálásában betöltött szerepéről. A résztvevők nagy érdeklődéssel és csodálkozással tekintették meg a teljesen friss, teljesen ép kavicsot, amely az anyag, továbbá a Bükk egészen fiatal exhumálására is bizonyítékul szolgál.

A Cserépfaú-medencében a hegylábfelszín koráról esett szó és a felszínképződést bizonyító kavics anyagot néztük meg. A völgyekkel erősen felszabdalt terület még ma is őrzi a korábbi felszín jellegét. Itt a terület feldarabolódását előidéző okok — tektonika, erózió — körül élénk vita zajlott. Befejezőként a terület egyik érdekes kis formáját, a kaptárköveket mutattuk be.

BORSY Z.—PRINCZÉS Z.

Karszt-morfológiai szimpózium

A karsztmorfológia külföldi és hazai művelői részére 1971. augusztus 5—9. között rendeztek szimpóziumot.

A megvitatásra hirdetett főbb témakörök: klimatikus karsztmorfológia, a karsztosító folyamatok hatókomponenseinek vizsgálata, karsztfolyamatok mikrotérsegekben és a nem-karsztos földrajzi környezet szerepe a karsztos térszín morfológiai fejlődésében.

A szimpózium szervező intézményei a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat és a szegedi József Attila Tudományegyetem Természettudományi Tanszéke voltak, szervező elnöke DR. JAKUCS LÁSZLÓ egyetemi tanár, titkára DR. BALÁZS DÉNES. A szervező bizottság tagjai: DR. DÉNES GYÖRGY, GÁBOROS MIKLÓS, DR. KESSLER HUBERT, DR. LÁNG SÁNDOR és MAUCHA LÁSZLÓ. Munkatársak: CSERKŐ ÁRPÁD, KASZA ERZSÉBET, SCHÖN-VISZKY LÁSZLÓ és SZÉKELY KINGA.

Augusztus 5-én de. 10 órakor DR. JAKUCS LÁSZLÓ egyetemi tanár nyitotta meg a szimpóziumot a Technika Házában, majd javas-

latára a délelőtti ülészakra társelnökkül DR. VLADIMIR PANOST, a Nemzetközi Szpeleológiai Unió elnökhelyettesét választották meg.

Délelőtt a következő előadások hangzottak el:

BALÁZS D.: Trópusi karszt típusok,
DÉNES GY.: A fokozatosan lepusztuló vízáró takaró szerepe az exhumálódó karszt morfológiai fejlődésében,

GAMS, I. (Jugoszlávia): Új módszer a karsztos talajerózió meghatározására,

JAKUCS L.: A karsztosodási mikrofolyamatok dinamikájának különbségei a mikrotérsegekben,

KUNAVÉR, J. (Jugoszlávia): A Juliai Alpok magashegységi karsztja az alpesi karsztok rendszerében.

Délután DR. LÁNG SÁNDOR egyetemi tanár és WATSON MONROE, az Amerikai Egyesült Államok Geológiai Hivatalának főgeológusa elnökletével folytatódott az előadások:

MÜLLER P.—SÁRVÁRY I.: A zombolykeletkezés tisztán korróziós modellje

PANOS, V. (Csehszlovákia): Megjegyzések karsztgenetikai problémákhoz
LÓPEZ SANTOYO, A. (Mexikó): Karrformák Közép-Mexikó déli részén

ZÁMBÓ L.: A terra-rossa dolinaüledék hatása a töbrök morfogenezisére

LÁNG S.: A hazai karsztok és környékük lepusztulásának egyes kérdései

Az előadások a mintegy 80 főnyi részvevő körében élénk vitákat váltottak ki.

A szimpózium szüneteiben a szakemberek megtekinthették az előadóterem előtti folyosón azt a karsztmorfológiai és szpeleológiai térképkiállítást, amelyet a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Szpeleokartográfiai Szakbizottsága állított össze HORVÁTH JÁNOS vezetésével.

Augusztus 6-án megkezdődtek a szimpózium szakmai bemutatói és tereptanulmányai. A délelőtti folyamán a részvevőket a budai Várhegy mésztufabarlangjának geológiájával és genetikájával BARÁTOSI JÓZSEF, a Geológiai Technikum ny. igazgatója ismertette meg, majd a Gellérthegyi Karszthidrológiai Észlelőállomást és az ott folyó munkát DR. BÖCKER TIVADAR, a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet tud. osztályvezetője mutatta be. Ezt követően a szimpózium részvevői a Gellérthegy alatti táróban feltárt hidrotermális karsztjelenségeket tekintették meg DR. KESSLER HUBERT főhidrológus szakvezetésével.

Délután a részvevők felkeresték a Pálvölgyi-barlangot, ahol DR. JASKÓ SÁNDOR főgeológus tartott szakmai ismertetést a hévizes üregrendszerek kialakulásáról. Ezt követően a János-hegy oldalában található dolomitkarszt-feltárás bemutatása következett, ahol DR. JAKUCS LÁSZLÓ a hidrotermális hatásra porlódó dolomitközet sajátos lepusztulási folyamatát ismertette.

Este nyolc órakor kezdődött a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat fogadása a szimpózium külföldi vendégei tiszteletére, akiket DR. LÁNG SÁNDOR egyetemi tanár, a Társulat elnöke köszöntött a Gundel Étterem Zöld-termében.

Augusztus 7-én a szimpózium részvevői egész napos kirándulás keretében autóbusszal a Vértes- és Bakony-hegységbe utaztak. Előbb a gánti bauxitbányában a kréta időszakból származó paleokarsztos maradványokat tekintették meg, ahol DR. VÉGH SÁNDORNÉ és DR. LÁNG SÁNDOR egyetemi tanárok, valamint a vendéglátók részéről DR. HÖRISZT GYÖRGY és DR. SZABÓ ELEMÉR főgeológusok tartottak szakmai ismertetéseket.

Az út folytatásaként Székesfehérvár történelmi nevezetességű emlékeinél DR. DÉNES GYÖRGY kalauzolta a szimpózium részvevőit.

A késő délutáni órákban az úrkúti mangánbányában felszínre került és természetvédelmi területté nyilvánított trópusi őskarsztos fel-

színi formákat tekintették meg, amelyek a külföldi szakemberek körében rendkívül nagy érdeklődést és élénk vitákat váltottak ki.

Augusztus 8-án kora reggel a szimpózium kollektívája kétnapos tanulmányi kirándulásra indult a Bükk-hegységbe és az Aggteleki-karsztvidékre.

Az utasok az első nap délelőttjén először Eger város történelmi nevezetességeit tekintették meg ESTÓK BERTALAN tanár vezetésével, majd a Bükkben a Pénz-pataki-ponor-rendszer genetikai kutatási eredményeit ismertette DR. JAKUCS LÁSZLÓ. Ezt követően a szimpózium részvevői felkeresték a Lustavölgy egyik töbrében a szegedi egyetem karszt-mikroklima kutatóállomását, ahol DR. WAGNER RICHÁRD professzor tartott nagy érdeklődéssel kísért beszámolót munkájukról.

Délután a lillafüredi Forrás-mésztufabarlang megtekintése következett, ahol DR. JUHÁSZ ANDRÁS főgeológus nyújtott átfogó szakmai ismertetést. Ugyanő kalauzolta a szimpózium részvevőit a miskolctapolcai barlangfürdőben is, ahol valamennyien meggyőződhetek e világon egyedülálló létesítmény testet, lelket felüdítő hatásáról. A késő esti órákban a szimpózium autóbusza befutott Aggtelekre.

Augusztus 9-én a délelőtti program a Baradla-barlang aggteleki kiépített szakaszának bejárásával kezdődött, ahol BAROSS GÁBOR geológus, barlangigazgató tájékoztatta a vendégeket a barlang genetikájával kapcsolatos tudományos kutatási eredményekről. Útban autóbusszal Aggtelekről Jósvalfőre, a Vörös-tó közelében megállva DR. ZÁMBÓ LÁSZLÓ egyetemi tanársegéd ismertette a dolinák fejlődésével kapcsolatos kutatásainak eredményeit. Ezt követően ismét föld alatti túra következett, a szimpózium részvevői ugyancsak BAROSS GÁBOR szakvezetésével a Baradla-barlang jósvalfői szakaszát tekintették meg, majd ellátogattak a Béke-barlang klímaterápiás szakaszába, ahol külföldi vendégeink is megismerkedhettek a légúti megbetegedések barlangban történő kezelésének magyarországi eredményeivel.

A jósvalfői Tengerszem Szállóban megtartott ebéd már a búcsúzás jegyét viselte magán: DR. JAKUCS LÁSZLÓ pohárköszöntő szavaira W. MONROE, V. PANOS és I. GAMS professzorok válaszoltak és köszönték meg a külföldiek nevében a szimpózium rendezőségének gondoskodását.

Budapestre való visszaindulás előtt a délutáni órákban a szimpózium részvevői megtekintették a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet jósvalfői karsztkutató állomását, ahol az állomás vezetője, MAUCHA LÁSZLÓ geológus tartott ismertetést és laboratóriumi bemutatót az elmúlt évtizedben végzett legkiemelkedőbb kutatási munkáikból. A külföldi vendégeket nagyon meglepte a kutatóállomás

magas színvonalú műszerezettség, a tudományos kutatási eredmények közül pedig a szivornyás források működésének modellszerű bemutatása, valamint a litoklázis-pulzáció műszeres regisztrálása.

A szimpózium rendezvényein 28 magyar és 17 külföldi, összesen tehát 45 szakember vett részt. A külföldi résztvevők közül az alábbiakat emeljük ki:

ANASTASIA VAN BURKALOW, tszv. egy. tanár, New York, USA,

DAGMAR FOLTANOVA, a Csehszlovák Tudományos Akadémia brnoi intézetének tudományos munkatársa, Brno, Csehszlovákia,

IVAN GAMS tszv. egy. tanár, Ljubljana, Jugoszlávia,

SYLVIA GILEWSKA, a Lengyel Tudományos Akadémia Földrajzi Intézetének tudományos munkatársa, Kraków, Lengyelország,

MARIAN HARASIMTUK egy. ts., Lublin, Lengyelország,

WERNER HOLLANDER geológus, a Bécsi Földrajzi Intézet munkatársa, Wien, Ausztria,

JURIS KUNAVÉR egy. adj., Ljubljana, Jugoszlávia,

ALBERT LÓPEZ SANTOYO, egy. adj., Mexikó D. F. Mexikó,

GINA LUZZATTO, tanár, Milano, Olaszország, PAVEL MITTER tudományos munkatárs, Liptószentmiklós, Csehszlovákia,

ENDEL VAREP, tszv. egy. tanár, Tartu, Szovjetunió.

Az IGU Európai Regionális Konferenciája keretében megrendezett Karszt-morfogenetikai Szimpózium a szakemberek baráti, szinte családias találkozója volt, amelyet mindvégig magas színvonalú szakmai eszmecsere, a tudományos problémák megoldására irányuló mélyreható viták jellemeztek.

BALÁZS DÉNES

a szimpózium szervező
bizottságának
titkára

JAKUCS LÁSZLÓ

a szimpózium szervező
bizottságának
elnöke

Lösz-szimpózium

A Nemzetközi Földrajzi Unió Regionális Konferenciáját követő napokban — augusztus 15—19. között — az INQUA Lösz-Bizottságával közös rendezésben hazánkban immáron harmadszor került sor nemzetközi lösz-szimpóziumra (1965, 1968, 1971).

Az IGU és az INQUA égízte alatt közösen meghirdetett lösz-szimpóziumot a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézete rendezte a Központi Földtani Hivatal, a Magyar Állami Földtani Intézet és a Földmérő- és Talajvizsgáló Iroda közreműködésével. Az említett intézmények együttműködése, anyagi támogatása tette lehetővé, hogy a magyarországi löszfeltárásokat az érdeklődők számára úgy készítsük elő, hogy a már korábbiakban vitatott rétegtani és litogenetikai kérdések tisztázhatók legyenek. A dunaföldvári, paksi és dunaszekesői téglagyár löszfeltárásainak lépcsőzetes kiképzése remélhetően hosszabb időre is tanulmányozható marad a hazai és a külföldi szakemberek számára.¹

A szimpóziumon különböző európai és tengerentúli országokból mintegy 30 külföldi és 20 hazai szakértő vett részt. A szimpózium 1 napos előadórészből és az azt követő 4 napos terepbejárásból állt. A szimpózium terepbejárásaihoz angol nyelvű útikalauzt készítettünk, amelyet a MÁFI nívós kiállításban nyomatásban is megjelentetett.

Az útvonalvezetőt „Guide-book for Loess Symposium in Hungary” tudományos közleményeivel, szelvényeivel, mérnökgeológiai és lösz-sztratigráfiai magyarázóival, a dunántúli löszképződmények színes térképével, laboratóriumi vizsgálati adatokkal dokumentumává vált a hazai löszkutatásoknak.

Az útvonalvezetőt DR. SZEBÉNYI LAJOSNÉ és DR. PÉCSI MÁRTON szerkesztette, amelyben a szerkesztők tanulmányain kívül helyet kaptak DR. ÁDÁM LÁSZLÓ, DR. EGRI GYÖRGY, DR. KARÁCSONYI SÁNDOR, DR. SCHEUER GYULA, DR. SZILÁRD JENŐ és DR. HAHN GYÖRGY cikkei is. A szerzőtársak egyben mint kirándulásvezetők is közreműködtek.

A szimpózium tematikáját az Európai Regionális Konferencia körlevelében előzetesen közzétettük, és azt nem csupán a löszök kronológiai tagolásának szolgálata érdekében kívántuk állítani, hanem

a) a löszök fizikai, kémiai, szerkezeti tulajdonságai és mérnökgeológiai problémái,

b) a löszök litológiai és kronológiai tagolása,

c) a löszös felszínek dinamikus változásai, természetes és antropogén geofolyamatok hatása a löszös felszínek pusztulása, roskadása és

d) a löszösszetétel talajzónáinak genetikai jellemzése és a lösztalajok védelme érdekében.

A lösz-szimpózium megnyitója és előadórésze a MÁFI előadótermében került megren-

¹ Az említett feltárások mintaszerű előkészítését DR. HAHN GYÖRGY, a KFH főgeológusa irányításával JUHÁZ AGOSTON és SCHWEITZER FERENC végezték.